

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY I

SŁUCHANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- ◆ uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela,
- ◆ wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- ◆ słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- ◆ określa tematykę wysłuchanego utworu,
- ◆ rozumie polecenia,
- ◆ wymienia informacje zawarte w wysłuchanym tekście,
- ◆ rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- ◆ rozpoznaje smutek, radość, kpinę, ironię jako wyrazy intencji wypowiedzi.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- ◆ słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy grupowej,
- ◆ słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu oraz sposobu jego prezentacji,
- ◆ selekcjonuje informacje z wysłuchanego tekstu,
- ◆ rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Na poziomie podstawowym uczeń:

- ◆ czyta teksty współczesne i dawne,
- ◆ odczytuje tekst na poziomie dosłownym,
- ◆ rozpoznaje i wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- ◆ rozpoznaje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- ◆ dostrzega różnorodne motywy postępowania bohaterów,
- ◆ w odczytywanym utworze rozpoznaje podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- ◆ czyta utwory liryczne i nazywa cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- ◆ odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu,
- ◆ nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi,
- ◆ rozpoznaje obrazy poetyckie,
- ◆ rozróżnia takie gatunki poezji, jak psalm, pieśń, hymn,
- ◆ rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- ◆ odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości,
- ◆ rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- ◆ zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- ◆ rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,

- ◆ rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- ◆ zna cechy literatury dydaktycznej,
- ◆ rozpoznaje cechy gatunkowe bajki i ballady,
- ◆ rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- ◆ rozumie podstawowe terminy związane z dramatem,
- ◆ wyszukuje potrzebne informacje w encyklopedii i słownikach (ortograficznym, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych),
- ◆ wyszukuje informacje w spisie treści, indeksie, przypisach,
- ◆ odróżnia teksty publicystyczne od innych tekstów,
- ◆ wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym oraz prawnym,
- ◆ rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- ◆ identyfikuje symbole występujące w malarstwie,
- ◆ rozumie znaczenie terminów *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- ◆ dostrzega funkcje pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- ◆ rozumie rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- ◆ rozpoznaje związki między dziełem literackim a plastycznym,
- ◆ wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ◆ odróżnia teksty groteskowe od innego rodzaju utworów.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- ◆ płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji, oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- ◆ próbuje interpretować głośno czytany lub wygłaszany z pamięci tekst,
- ◆ odczytuje tekst na poziomie metajęzykowym,
- ◆ określa funkcję przeczytanego tekstu,
- ◆ określa nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- ◆ wyjaśnia tytuł utworu,
- ◆ wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ◆ dostrzega perswazję i wartościowanie w czytanim tekście,
- ◆ określa cechy liryki jako rodzaju literackiego i ilustruje je na przykładach,
- ◆ wskazuje średniówkę w wierszu sylabicznym,
- ◆ określa funkcję środków artystycznego wyrazu, takich jak epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne, symbol, alegoria,
- ◆ analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- ◆ rozpoznaje i analizuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni, hymnu,
- ◆ analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego utworu,
- ◆ posługuje się terminami *realizm* i *fantastyka*,
- ◆ uzasadnia przynależność gatunkową przykładowej noweli, powieści, opowiadania,
- ◆ wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- ◆ posługuje się terminami związanymi z dramatem jako rodzajem literackim,
- ◆ korzysta z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych),
- ◆ posługuje się spisem treści, indeksem, przypisami,

- ◆ uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- ◆ posługuje się informacją wyszukaną w tekście popularnonaukowym i prawnym,
- ◆ analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- ◆ interpretuje symbole występujące w malarstwie,
- ◆ posługuje się terminami *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- ◆ określa funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- ◆ określa rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- ◆ wyjaśnia związki między dziełem literackim a plastycznym,
- ◆ analizuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ◆ wyróżnia elementy groteskowe w utworze.

MÓWIENIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- ◆ wypowiada się na podany temat,
- ◆ zachowuje trójdzielną kompozycję wypowiedzi,
- ◆ unika zbędnych powtórzeń wyrazowych,
- ◆ dba o poprawność gramatyczną wypowiedzi,
- ◆ zna zasady poprawnej wymowy,
- ◆ stosuje się do zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- ◆ wyraża własne zdanie i popiera je argumentami,
- ◆ rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- ◆ uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- ◆ opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz, sytuację,
- ◆ opowiada treść utworu jedno- i wielowątkowego,
- ◆ streszcza tekst literacki i popularnonaukowy według wcześniej przygotowanego planu,
- ◆ opisuje cechy postaci fikcyjnej,
- ◆ nazywa uczucia własne i bohaterów literackich,
- ◆ dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- ◆ wygłasza z pamięci tekst poetycki i stosuje się do zasad interpunkcji oraz intonacji zdaniowej,
- ◆ wywiązuje się z zaplanowanych zadań związanych z przygotowaniem inscenizacji wybranego utworu,
- ◆ uczestniczy w omówieniu recytacji własnej i kolegów.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- ◆ płynnie mówi na podany temat, zachowując spójność i logikę wypowiedzi,
- ◆ świadomie porządkuje treści zgodnie z trójdzielną kompozycją wypowiedzi,
- ◆ stosuje zasady poprawności stylistycznej, językowej,
- ◆ wyraźnie i poprawnie wymawia wyrazy,
- ◆ poprawnie akcentuje wyrazy i zdania,
- ◆ uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,

- ◆ dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- ◆ aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców,
- ◆ posługuje się opisem postaci, krajobrazu, sytuacji,
- ◆ dobiera odpowiednie środki językowe, opowiada treść utworu,
- ◆ charakteryzując postać fikcyjną, ocenia jej postawę i wyjaśnia motywy działania,
- ◆ analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- ◆ świadomie wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- ◆ próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- ◆ aktywnie i twórczo uczestniczy w przygotowaniu planu inscenizacji wybranego utworu oraz jego realizacji,
- ◆ krytycznie, rzeczowo omawia i ocenia recytację własną oraz kolegów.

PISANIE

Na poziomie podstawowym uczeń:

- ◆ tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- ◆ pisze na podany temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logiczną i spójną wypowiedzi,
- ◆ stosuje akapity,
- ◆ stara się zachować poprawność językową tworzonego tekstu,
- ◆ dba o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną,
- ◆ układa tekst, który zawiera prośbę, przeprosiny,
- ◆ uzasadnia swoje zdanie,
- ◆ redaguje opis postaci, krajobrazu, list prywatny, kartkę z dziennika, notatkę, streszczenie, zaproszenie, ogłoszenie, przepis kulinarny,
- ◆ pisze opowiadanie odtwórcze i opowiadanie twórcze z dialogiem,
- ◆ potrafi zastosować narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- ◆ opisuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- ◆ z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie,
- ◆ układa tekst o trójdzielnej kompozycji na tematy mu bliskie, w którym uzasadnia własne zdanie,
- ◆ zna słownictwo oceniające i wyrazy modalne precyzujące stosunek piszącego do wyrażanych treści.

Na poziomie ponadpodstawowym uczeń:

- ◆ pisze wypowiedź logiczną, spójną, przejrzystą pod względem kompozycyjnym i poprawną pod względem językowym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- ◆ dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencję nadawcy, np. prośbę, przeprosiny,
- ◆ posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,

- ◆ posługując się odpowiednim słownictwem, redaguje opis, rozprawkę, charakterystykę postaci, kartkę z pamiętnika, recenzję, sprawozdanie, pisma użytkowe, m.in. instrukcje, notatkę w postaci tekstu ciągłego, tabeli, wykresu, mapy pamięci, planu (także dwustopniowego),
- ◆ przekształca tekst epicki w scenopis filmowy.

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY I

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- ◆ uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela,
- ◆ wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- ◆ słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- ◆ mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- ◆ rozumie polecenia,
- ◆ rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- ◆ rozpoznaje smutek, radość jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ◆ czyta teksty współczesne i dawne,
- ◆ odczytuje tekst na poziomie dosłownym,
- ◆ rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje,
- ◆ wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- ◆ dostrzega różne motywy postępowania bohaterów,
- ◆ odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- ◆ czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- ◆ odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu,
- ◆ zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi,
- ◆ rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze,
- ◆ zna cechy pieśni, hymnu,
- ◆ wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- ◆ wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości,
- ◆ zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- ◆ rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- ◆ rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- ◆ zna cechy gatunkowe bajki,
- ◆ odróżnia dramat od innych rodzajów literackich,
- ◆ wyszukuje informacje w encyklopedii i słowniku ortograficznym oraz słowniku języka polskiego,
- ◆ posługuje się spisem treści,
- ◆ wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym,
- ◆ dostrzega symbole występujące w malarstwie,
- ◆ zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,

- ◆ wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator),
- ◆ zauważa związki między dziełem literackim a dziełem plastycznym,
- ◆ rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

MÓWIENIE

- ◆ wypowiada się na podany temat,
- ◆ unika zbędnych powtórzeń wyrazowych,
- ◆ unika błędów gramatycznych,
- ◆ zna zasady poprawnej wymowy,
- ◆ zna zasady poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- ◆ podejmuje próby uczestniczenia w dyskusji,
- ◆ opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz,
- ◆ opowiada treść utworu,
- ◆ streszcza prosty tekst literacki lub popularnonaukowy,
- ◆ podaje cechy postaci fikcyjnej,
- ◆ mówi o uczuciach własnych i postaci literackich,
- ◆ wygłasza z pamięci tekst poetycki,
- ◆ bierze udział w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu.

PISANIE

- ◆ tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- ◆ pisze na temat,
- ◆ stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu,
- ◆ stara się o estetyczny zapis wypowiedzi,
- ◆ układa tekst, który zawiera prośbę, przeprosiny,
- ◆ podejmuje próbę opisu postaci i krajobrazu, pisze list prywatny, kartkę z dziennika, prostą notatkę, streszczenie,
- ◆ wyraża swoje zdanie,
- ◆ pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze, wie, jak umieścić dialog w tekście,
- ◆ opisuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- ◆ rozróżnia narrację pierwszo- i trzeciosobową,
- ◆ opisuje elementy dzieła malarskiego,
- ◆ układa tekst o trójdzielnej kompozycji na bliskie mu tematy.

NAUKA O JĘZYKU

- ◆ stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
  - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym jest podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym),
  - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się poprawnie używać różnych form rzeczowników, stopniuje przymiotniki, poprawnie używa liczebników w datach, stara się

- używać zaimków; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje wypowiedzenia wykrzyknikowe),
- składni (rozdziela zdanie i równoważnik zdania; ma świadomość logicznej budowy wypowiedzenia pojedynczego i z pomocą nauczyciela dokonuje jego rozbiór logiczny; określa formę gramatyczną wyrazów w zdaniu, odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie),
  - ◆ świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- ◆ świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników,
- ◆ żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie,
- ◆ określa tematykę wysłuchanego utworu,
- ◆ rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- ◆ wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu,
- ◆ rozpoznaje kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ◆ podejmuje próby odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym,
- ◆ wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- ◆ określa nadawcę i adresata wypowiedzi,
- ◆ nazywa różne motywy postępowania bohaterów,
- ◆ odczytując sens utworu, odwołuje się do podstawowych wartości, takich jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- ◆ nazywa cechy liryki jako rodzaju literackiego, identyfikuje je w tekście poetyckim,
- ◆ określa osobę mówiącą w wierszu,
- ◆ nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, potrafi wskazać w tekście epitet, przenośnię, porównanie,
- ◆ wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie,
- ◆ rozróżnia takie gatunki poezji, jak psalm, pieśń, hymn,
- ◆ identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- ◆ odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości,
- ◆ rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- ◆ odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- ◆ podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej,
- ◆ zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady,
- ◆ zna cechy dramatu jako gatunku literackiego i rozumie podstawowe terminy związane z dramatem,
- ◆ wyszukuje potrzebne informacje w encyklopedii, słowniku ortograficznym, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych i wyrazów obcych,
- ◆ wyszukuje informacje w spisie treści, indeksie i przypisach,

- ◆ odróżnia teksty publicystyczne od innych tekstów,
- ◆ wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym oraz prawnym,
- ◆ rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- ◆ identyfikuje symbole występujące w malarstwie,
- ◆ dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- ◆ rozumie rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu i przedstawienia teatralnego,
- ◆ rozpoznaje związki między dziełem literackim a plastycznym,
- ◆ wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ◆ odróżnia teksty groteskowe od innego rodzaju utworów.

MÓWIENIE

- ◆ wypowiadając się, podejmuje temat, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska,
- ◆ zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi,
- ◆ dba o poprawność językową i stylistyczną,
- ◆ stara się stosować do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań,
- ◆ rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- ◆ uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- ◆ dobierając odpowiednie słownictwo, opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz, sytuację,
- ◆ płynnie opowiada treść utworu jedno- i wielowątkowego,
- ◆ streszcza tekst literacki i popularnonaukowy według wcześniej przygotowanego planu,
- ◆ opisuje cechy postaci fikcyjnej,
- ◆ nazywa uczucia własne i bohaterów literackich,
- ◆ dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- ◆ wygłasza z pamięci tekst poetycki i stosuje się do zasad interpunkcji oraz intonacji zdaniowej,
- ◆ wywiązuje się z zaplanowanych zadań związanych z przygotowaniem inscenizacji wybranego utworu,
- ◆ uczestniczy w omówieniu recytacji własnej i kolegów.

PISANIE

- ◆ pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi,
- ◆ stosuje akapity,
- ◆ stara się zachować poprawność językową tworzonego tekstu,
- ◆ wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną,
- ◆ uzasadnia swoje zdanie,
- ◆ redaguje opis postaci, krajobrazu, list prywatny, kartkę z dziennika, notatkę, streszczenie, zaproszenie, ogłoszenie, przepis kulinarny,

- ◆ pisze opowiadanie odtwórcze i opowiadanie twórcze z dialogiem,
- ◆ stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- ◆ opisuje postaci fikcyjne i rzeczywiste,
- ◆ z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie,
- ◆ układa tekst o trójdzielnej kompozycji, w którym uzasadnia własne zdanie,
- ◆ zna słownictwo oceniające i wyrazy modalne precyzujące stosunek piszącego do wyrażanych treści.

NAUKA O JĘZYKU

- ◆ stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (wymienia narządy mowy; rozumie różnicę między głoską a literą, identyfikuje samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; zna funkcje głoski *i*; wskazuje zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
  - słowotwórstwa i słownictwa (rozpoznaje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; wskazuje podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń; rozpoznaje wyrazy należące do tej samej rodziny wyrazów, odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznaczných; stara się prawidłowo zapisywać przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
  - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się używać poprawnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłówne, liczebne; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje właściwą interpunkcję w wypowiedzeniach),
  - składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia zdanie i równoważnik zdania; rozumie różnicę między zdaniem złożonym współrzędnie i podrzędnie; zna typy tych zadań, stara się stosować do zasad interpunkcji),
- ◆ zna sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- ◆ słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela, dzięki czemu uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- ◆ słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu,
- ◆ selekcjonuje informacje z wysłuchanego tekstu,
- ◆ analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ◆ płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji,
- ◆ odczytuje tekst na poziomie przenośnym,
- ◆ określa funkcję przeczytanego tekstu,
- ◆ określa nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- ◆ wyjaśnia tytuł utworu,

- ◆ wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ◆ dostrzega perswazję i wartościowanie w czytanej tekście,
- ◆ określa cechy liryki jako gatunku literackiego i ilustruje je przykładami z tekstu,
- ◆ określa funkcję środków artystycznego wyrazu, takich jak epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne,
- ◆ samodzielnie wyodrębnia i omawia obrazy poetyckie w utworze,
- ◆ rozpoznaje i wskazuje cechy gatunkowe psalmy, pieśni i hymnu,
- ◆ analizuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- ◆ posługuje się terminami *realizm* i *fantastyka*, *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- ◆ uzasadnia przynależność gatunkową powieści, noweli, opowiadania,
- ◆ wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- ◆ posługuje się terminami związanymi z dramatem jako rodzajem literackim,
- ◆ wyszukuje potrzebne informacje z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- ◆ wybiera niezbędne informacje ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- ◆ uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- ◆ wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i prawnych,
- ◆ analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- ◆ analizuje treść symbolu występującego w malarstwie,
- ◆ określa funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- ◆ określa rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- ◆ wyjaśnia związki między dziełem literackim a plastycznym,
- ◆ próbuje omówić elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ◆ nazywa elementy groteski w utworze.

MÓWIENIE

- ◆ płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- ◆ stara się mówić logicznie i spójnie,
- ◆ wyraźnie i poprawnie wymawia wyrazy, akcentuje wyrazy i zdania,
- ◆ uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,
- ◆ dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- ◆ aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- ◆ tworzy opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- ◆ opowiada treść utworu,
- ◆ charakteryzuje postać fikcyjną,
- ◆ opisuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- ◆ wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- ◆ aktywnie uczestniczy w przygotowaniu planu inscenizacji wybranego utworu oraz w jego realizacji,
- ◆ ocenia recytację własną i kolegów.

PISANIE

- ◆ pisze wypowiedź logiczną i spójną o trójdzielnej kompozycji, starając się zachować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- ◆ tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy, na przykład prośby i przeprosiny,
- ◆ uzasadnia własne zdanie za pomocą odpowiednich argumentów,
- ◆ redaguje opis, sprawozdanie, charakterystykę postaci, kartkę z pamiętnika, recenzję, sprawozdanie, notatkę w postaci tekstu ciągłego, tabeli, wykresu, mapy pamięci, planu oraz pisma użytkowe, takie jak instrukcje i przepisy,
- ◆ próbuje przekształcić tekst epicki na scenopis filmowy.

NAUKA O JĘZYKU

- ◆ umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (omawia proces powstawania głosek; omawia różnicę między głóską a literą; dostrzega funkcje głoski *i*; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne; dostrzega związek cech artykulacyjnych głoski ze znaczeniem wyrazu; zna mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; stara się poprawnie zapisywać wyrazy z głoskami nosowymi i z upodobnieniem pod względem dźwięczności),
  - słowotwórstwa i słownictwa (porównuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; wskazuje podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu uniknięcia powtórzeń w tekście; rozumie różnicę między znaczeniem realnym a strukturalnym wyrazu; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
  - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa czasowników *wziąć, iść, rozumieć, umieć, lubić*; prawidłowo używa różnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników; poprawnie stosuje rzeczownik z określającymi go przymiotnikami; rozróżnia liczebniki główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłówne, liczebne; stosuje zaimki w tekście w celu usunięcia zbędnych powtórzeń wyrazowych; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą różnych spójników; stara się poprawnie zapisywać partykułę *nie* i *by* z różnymi częściami mowy; określa funkcję wykrzyknika w wypowiedziach),
  - składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; poprawnie stosuje interpunkcję w zdaniach złożonych),
- ◆ wskazuje sposoby wzbogacania zasobu słownikowego języka.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- ◆ słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy w grupie,
- ◆ słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,

- ◆ wykorzystuje informacje wybrane z wysłuchanego tekstu,
- ◆ interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ◆ płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- ◆ próbuje interpretować głosowo czytany lub wygłaszany z pamięci tekst,
- ◆ odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym,
- ◆ wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ◆ ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.,
- ◆ na podstawie wybranych utworów omawia cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- ◆ określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii,
- ◆ analizuje obrazy poetyckie w utworze,
- ◆ na wybranych przykładach analizuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni, hymnu, ballady, powieści, opowiadania, noweli,
- ◆ analizuje zależności między elementami konstrukcyjnymi świata przedstawionego w utworze,
- ◆ korzysta z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- ◆ samodzielnie korzysta ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- ◆ posługuje się informacją wyszukaną w różnych tekstach, a zwłaszcza popularnonaukowych i prawnych,
- ◆ próbuje interpretować językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- ◆ interpretuje symbole występujące w malarstwie,
- ◆ analizuje funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- ◆ porównuje dzieło literackie i plastyczne, dostrzega i analizuje związki między nimi,
- ◆ analizuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- ◆ wyróżnia elementy groteskowe w utworze.

MÓWIENIE

- ◆ podejmuje temat w wypowiedziach logicznych, spójnych, uporządkowanych i poprawnych pod względem językowym oraz stylistycznym,
- ◆ wykazuje się wyraźną i poprawną wymową oraz przestrzega zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- ◆ udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód,
- ◆ aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji,

- ◆ posługując się bogatym słownictwem, tworzy opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- ◆ barwnie opowiada treść utworu,
- ◆ charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych,
- ◆ analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- ◆ próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- ◆ aktywnie i twórczo uczestniczy w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu,
- ◆ krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów.

PISANIE

- ◆ pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- ◆ dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy,
- ◆ posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,
- ◆ posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. rozprawkę, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe,
- ◆ w sposób twórczy przekształca tekst epicki na scenopis filmowy.

NAUKA O JĘZYKU

- ◆ sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (omawia proces powstawania głosek i rolę poszczególnych narządów mowy; objaśnia różnicę między głoską a literą; określa funkcję głoski *t*; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne, wyjaśnia mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; prawidłowo zapisuje wyrazy z głoską nosową i z upodobnieniem pod względem dźwięczności),
  - słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; analizuje budowę słowotwórczą wyrazu; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu doskonalenia stylu wypowiedzi ustnych i pisemnych; omawia znaczenie realne oraz strukturalne wyrazów; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
  - fleksji (klasyfikuje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa form czasowników, rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków i świadomie stosuje je dla wzbogacania tworzonego tekstu; prawidłowo zapisuje przyimki złożone i wyrażenia przyimkowe, partykuły *nie* i *by* z różnymi częściami mowy; prawidłowo używa spójników i stosuje się do zasad interpunkcji),
  - składni (samodzielnie dokonuje analizy logicznej i gramatycznej zdania, posługuje się różnego rodzaju typami zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; wykazuje dbałość o poprawną interpunkcję zdania złożonego),
- ◆ objaśnia sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- ◆ słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych,
- ◆ odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji,
- ◆ analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- ◆ czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- ◆ samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji,
- ◆ praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego czy prawnego,
- ◆ krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

MÓWIENIE

- ◆ samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętej racji,
- ◆ aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko, przedstawia wnioski,
- ◆ interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst,
- ◆ planuje zadania grupowe oraz podejmuje zadania wymagające kreatywności i zaangażowania,
- ◆ oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej.

PISANIE

- ◆ pisze wypowiedzi ciekawe pod względem sposobu ujęcia tematu, w których wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję,
- ◆ tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem, redaguje dłuższe formy wypowiedzi, takie jak recenzja czy rozprawka,
- ◆ podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU

- ◆ świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- ◆ samodzielnie poszerza wiedzę językową.